

תדריך לחוקר/ת

בשלב של תכנון המחקר על החוקרים /ות לעמוד בדרישות האתיות של נוהל האתיקה במחקר.

כדאי לעיין ב [קוד האתי של האיגוד האמריקני למחקר בחינוך](#).

כמו כן, ניתן להסתייע ב[סקירה בנושא שערך ד"ר דניאל שפרלינג ממרכז המידע שבמכון מופ"ת](#).

- חובה להקפיד בהליך תכנון המחקר וביצועו על שמירת כבודם, רווחתם ובטיחותם של המשתתפים/ות יש להבטיח כי זהות המשתתפים/ות לא תיחשף באף שלב במחקר אלא בהסכמתם/ן המפורשת שתינתן בכתב. ההשתתפות במחקר מותנית בהסכמה מדעת ומראש של המשתתפים/ות.
- יש לבחון בשלב תכנון המחקר את כלל הסיכונים האפשריים למשתתפים, הן פיזיים והן נפשיים.
- הסכמה מדעת תינתן לאחר שיובהרו למשתתפים/ות באופן ברור מטרות המחקר, מהלכו, התועלת הצפויה מהמחקר והסיכונים הכרוכים בהשתתפות בו. המשתתפים/ות יתנו את הסכמתם/ן בכתב.
- לא יופעל על אדם לחץ ישיר או עקיף להשתתף במחקר.
- כל משתתף/ת רשאית לסרב להשתתף במחקר ו/או להפסיק את השתתפותו/ה בכל עת. על החוקרים/ות לציין במפורש בפני המשתתפים/ות כי שמורה בידם הזכות להפסיק את השתתפותם בכל עת.
- קטינים/ות או בעלי מוגבלות שאינם מסוגלים לתת הסכמה בכתב מדעת ומראש ישתתפו במחקר רק לאחר הסכמה מדעת מראש של האפוטרופוסים החוקיים שלהם/ן (בדרך כלל ההורים). בנוסף, יש להסביר להם בעל פה את מטרותיו של המחקר, ולהבהיר להם כי הם זכאים להפסיק את השתתפותם בכל עת.
- במחקרים שיש בהם דרישה מתודולוגית המצריכה הסוואה זמנית של מטרת המחקר האמתית רשאים החוקרים/ות, באישור ועדת האתיקה, לספק מידע חלקי בלבד ולדחות את מתן ההסבר המלא על מטרות המחקר עד לתום הניסוי או תכנית ההתערבות. לאחר מכן על החוקרים/ות למסור למשתתפים מידע מלא על המחקר כמפורט לעיל.
- ההשתתפות במחקר היא בהתנדבות, והמשתתפים לא יקבלו עליה תגמול כספי. ניתן יהיה לתת שי סמלי וצנוע. החזרי הוצאות בלבד. אם יינתן שי או החזרי הוצאות יש לציין זאת בבקשה לאישור האתי של המחקר במקום המיועד לכך.
- במחקרים אנתרופולוגיים או אתנוגרפיים בהם אין אפשרות לקבל הסכמה מדעת מכל המשתתפים יש לעדכן את הנחקרים במידת האפשר על קיומו של המחקר ובכל מקרה – כאשר לא ניתן ליידע או לקבל הסכמה מדעת - אין לחשוף אותם למצבים שלא היו נתקלים בהם אלמלא היה מתקיים מחקר.
- במידה ובמהלך המחקר יש חשש כי נגרמו למשתתפים או למשפחותיהם סיכונים או נזקים בלתי צפויים יש לפעול מיד להסרת הסיכון, כולל באמצעות הפסקת המחקר. בד בבד יש לדווח בעניין זה לאלתר לוועדת האתיקה.

- החוקר/ת הראשית אחראית לכך שהמחקר יתועד באופן ברור ומדויק.
- במידה ובוצע שינוי מהותי בכלי המחקר, במהלך המחקר או באוכלוסיית המשתתפים יש להגיש בקשה חדשה לוועדת האתיקה.
- לא יאושר מחקר אשר לדעתה של ועדת האתיקה יש בו סיכון משמעותי למשתתפים, גם אם אלה נתנו את הסכמתם מדעת.